

ANBRINGELSESDØMTE; VARIGHED OG LOVOVERTRÆDELSE

En undersøgelse på baggrund af materiale fra Sct. Hans Hospital, afd. A.¹

AF LARS ADAM REHOF OG KLAUS TRIER

1. Problemstillingen

Interessen for at belyse tidsbestemtheden i anbringelsesinstituttet, jfr. straffelovens § 68, er atter blusset op i den seneste tid. Ud over at selve den lovhjemlede adgang til tidsbestemt foranstaltning naturligt må påkalde sig interesse ud fra bl.a. retssikkerhedssynspunkter, er en række andre betragtninger blevet fremsat.

Den danske straffelovs §§ 16 og 68 angår den strafferetlige normering af de situationer, hvor en gerningsmand befinder sig i en så kvalificeret afvigende psykisk tilstand (»sindsygd om eller ligestillet tilstand«), at handlingen kan siges at være ham »utilregnelig« (§ 16, stk. 1, især 1. pkt.), hvorfor han ikke bør idømmes straf i systematisk forstand. § 68 angår de tilfælde, hvor det af hensyn til forebyggelse af yderligere lovovertrædelser findes nødvendigt at anvende en såkaldt »særforanstaltning« overfor en § 16-person, f.eks. i form af tidsbestemt indlæggelse på en dertil indrettet psykiatrisk afdeling, pligt til at underkaste sig ambulans psykiatrisk behandling, eller i ganske få tilfælde, jfr. straffelovens § 70, anbringelse i forvaring, d.v.s. tidsbestemt indsættelse i en dertil indrettet fængselsinstitution. De følgende overvejelser angår alene de to først nævnte typer særforanstaltning, henholdsvis »anbringelsesdom« og »behandlingsdom«, hvoraf den første er karakteriseret ved en frihedsberøvelse og begge ved deres tidsbestemte varighed. Der er mulighed for at konvertere en anbringelsesdom til en behandlingsdom, hvilket er en ofte fulgt fremgangsmåde.

Således er det blevet hævdet,² at der sker en skjult »strafudligning« for de anbringelsesdømte med en tilnærmelse af anbringelsesvarigheden til den afsonede straffedomms varighed, at det ved anbringelse på psykiatrisk afdeling kan være vanskeligt at opretholde en sondring imellem straf og behandling, idet der også med anbringelse er tale om frihedsberøvelse, og at man af hensyn til de psykiske afvigere åbent bør vedgå dette, ikke mindst fordi man derved vil medvirke til en normalisering af denne gruppe frem for en yderligere stempning som afvigere.

Det centrale element i en dom til anbringelse er frihedsberøvelsens karakter af tidsmæssig ubestemthed, når man vel og mærke søger at anskue instituttet fra en retssikkerhedssynsvinkel. Det har derfor en indlysende interesse at belyse omfanget af den faktiske frihedsberøvelsestid for personer, som dømmes til anbringelse efter utilregnelighedskriteriet, jfr. straffelovens § 16.

Endvidere er det naturligt at søge at sammenligne varigheden af den fængselsstraf, en »rask« person får for en tilsvarende forbrydelse, med anbringelsesvarigheden.

De problemer, der er forbundet med at afgrænse personkredsen, der skal henføres til straffelovens § 16, vil ikke blive taget op til drøftelse i denne sammenhæng.³

Ej heller vil begrebet »tilsvarende forbrydelse« blive søgt nærmere analyseret, idet der ved »tilsvarende« vil blive forstået: subsumeret under samme straffebestemmelse.⁴

2. Materiale og metode

Materialet består af journaloptegnelser m.v. for samtlige patienter indlagt på den daværende mandsafdeling, Sct. Hans Hospital, Roskilde, i tiden 1.4.1961-31.3.1971 efter dom til anbringelse. Kvantitativt drejer det sig om i alt 69 tilstrækkeligt beskrevne og dokumenterede tilfælde.

Undersøgelsens tidsmæssige afgrænsning skyldes hensynet til anbringelsernes, respektive efterfølgende behandlings varighed. Således er der adskillige tilfælde i materialet, som fortsat var underlagt en foranstaltning i 1983. Det har ikke været muligt at opgøre eventuelle effekter af straffelovsreformen i 1973.

Det talmæssigt ringe antal bevirker, at undersøgelsen for visse gruppers vedkommende omfatter ganske få personer. Antallet af samtlige årlige mentalundersøgelser⁵, denne undersøgelses tidsmæssige udstrækning og tilfældige udvalg i forhold til det belyste tema, sandsynliggør, at undersøgelsen formentlig ville blive bekræftet ved en større anlagt undersøgelse, som synes påkrævet.

Der er ikke foretaget nogen forhåndsudvælgelse ved den lægelige visitation på Sct. Hans Hospital af bestemte patientkategorier, f.eks. med hensyn til kriminalitetens art, (tidligere) psykiatrisk diagnose, alder etc., bortset fra ganske få, som på grund af deres tilstand (fårighed) er blevet anbragt på eller overført til den såkaldte »sikringsanstalt« i tilknytning til det nuværende Amtshospital Nykøbing Sjælland. Disse tilfælde er ikke omfattet af undersøgelsen.

Der er formentlig tale om et repræsentativt udvalg, når der ses bort fra, at størstedelen er blevet optaget i det Stor-Københavnske område. Der kan derfor være tale om en vis skævhed i kraft af storbymiljøet, herunder tendens til forekomst af alvorligere forbrydelser i forbindelse med kriminogene miljøer og/eller dårlige sociale og uddannelsesmæssige vilkår.

Undersøgelsens afgrænsning er ydermere betinget af tema'et: anbringelsesinstituttet. Det betyder, at alle de personer (flertallet), som var underlagt en særforanstaltning i form af en behandlingsdom, ekskluderedes. Kun de personer, som var anbragt tidsubestemt i behandlingsøjemed i perioden er omfattet af undersøgelsen.

Oplysninger om anbringelsesvarighed ekstraheredes fra de i journalerne værende domsudskrifter og øvrige journalnotater. Oplysningerne om diagnoser blev indsamlet fra de obligatoriske mentalobservationserklæringer, som forelå i 90 % af tilfældene i form af den tilgrundliggende erklæring og/eller retslægerådets supplerende udtalelse, og – såfremt disse ikke forefandt – da fra journalnotater. Oplysninger om varetægtsperiodens længde blev indsamlet fra de i journalerne beroende domsudskrifter og journalnotater. På baggrund af disse foretoges en simpel mængdemæssig og procentuel opgørelse.

I undersøgelsen er der lagt et »formelt frihedsberøvelsesbegreb« til grund for såvel afsoning som anbringelse, d.v.s. at der ikke er gjort forsøg på at differentiere imellem kvalitative nuancer i frihedsberøvelsens indhold (»faktisk frihedsberøvelse«). Det betyder,

at forhold som terrænfrihed, udgangstilladelse etc., som kan være nok så betydningsfulde for den berørte, ikke er forsøgt vægтет.

Der er heller ikke blevet gjort forsøg på at give nogen kvalitativ vurdering af eventuelle tvangsmidlers betydning for den faktiske frihedsberøvelse, såsom bæltefiksering for anbragtes vedkommende, eller hensættelse i særlige celler for afsoneres vedkommende.

3. Kriminalitetstyper

De anbringelsesdømte er inddelt efter kriminalitetstype, i alt otte, fordelt på enkelte straffelovsbestemmelser, og en blandet gruppe. Der er anvendt samme kategorier som i kriminalstatistikken i perioden.

Inddelingen er udført på baggrund af den enkeltes »hovedforbrydelse«. Dette er et til tider vanskeligt kriterium, som i sidste instans beror på vort skøn, men som et klart eksempel kan det anføres, at i et tilfælde, hvor en og samme person inden for en given tidsmæssig ramme, f.eks. et år, begår dels et manddrab, dels er tyveri, rubriceres han efter drabet. Alt andet lige vil den groveste integritetskrænkelse være udslaggivende i henseende til rubricering med udgangspunkt i de i dommene citerede bestemmelser.

Det er desuden ud fra mentalobservationserklæringerne søgt opgjort, hvorvidt lovovertrædelsen havde en »sygelig« karakter, det vil i denne sammenhæng sige at lovovertrædelsen direkte, efter den anbringelsesdømtes egne forklaringer, skyldtes vrangforestillinger eller hallucinationer, f.eks. et drab »begået på befaling af indre stemmer«. Denne restriktive definition skyldes hensynet til at tilvejebringe et vist mål for korrelation imellem den psykiske tilstand og lovovertrædelsen, idet medtagelse af særlige karakteristika ved handlingen i særlig grad vil være bundet til moralske forestillinger på domstidspunktet. Dette kan illustreres ved et eksempel fra materialet, hvor det som et væsentligt punkt i bedømmelsen af gerningsmanden indgik, at denne på et tidspunkt havde skændet en kirke ved at kaste omtrent 1 l cacao-mælk på en af kirkens ydremure.

4. Resultater

I tabellerne 4.1.-4.4. gengives resultaterne: tabel 4.1. kriminalitetstypernes procentvise og talmæssige fordeling, 4.2. de psykiatriske diagnosers procentvise fordeling, 4.3.-4.3.1. anbringelsestiden og 4.4. graden af sygelighed ved lovovertrædelsen.

I tabellerne anvendes begrebet »gennemsnitlig anbringelsestid«, som omfatter perioden fra domsafsigelsen i sidste instans, idet dog kun to tilfælde i materialet blev appelleret, til ophævelse af foranstaltningen ved ny dom eller kendelse, d.v.s. konvertering til behandlingsdom eller fuldstændig ophævelse, eller dødsfald.

Fængselsstraffes længde er opgjort som den idømte længde, vel vidende at der faktisk sker en reduktion på i dag ca. 1/3.

5. Diskussion

5.1. Varetægts tid

Den gennemsnitlige varetægts tid beløber sig til ca. 6 mdr., opgjort på baggrund af 48 tilfælde ud af undersøgelsens totale 69 tilfælde. Der er en betragtelig variation imellem de enkelte tilfælde: fra 1 md. til 12 mdr. og 2 uger. For reelt at kunne sammenligne

4.1. Foranstaltning og forbrydelsestype

<i>Straffebestemmelse</i>	<i>Anbringelse</i>	<i>Straf</i>
§§ 180-181 (Brandstiftelse)	7 % (4)	0,4 % (94)
§ 225 jfr. § 222, § 232, § 224 (Sædelighedsforbrydelser)	15 % (9)	3 % (685)
§ 237 (Drab)	18 % (11)	9,3 % (77)
§ 244 (Legemsangreb)	18 % (11)	16 % (3652)
§ 266 (Trusler)	7 % (4)	0,3 % (79)
§ 276 (Tyveri)	27 % (16)	64 % (15108)
§ 279 (Bedrageri)	3 % (2)	14 % (3348)
§ 288 (Røveri)	5 % (3)	2 % (433)
I alt	100 % (60)	100 % (23476)

Fordelingen er anført i procent og absolutte tal for samtlige personer idømt fængselsstraf i perioden 1960-1970 indenfor de respektive kriminalitetstyper sammenholdt med de tilsvarende kriminalitetstyper i materialet.

4.2. Sammenhængen imellem diagnose og forbrydelsestype

<i>Diagnose</i>	§§ 180-181	§ 225 jfr. § 222 §§ 232, 224	§ 237	§ 244	§ 266	§ 276	§ 279	§ 288	blan- det gruppe	
Skizofreni	2	4	4	7	1	7		1	4	
Psykopati/ Karakterafvigelse	1	3	5	3	2	3		2	2	
Organisk hjerne- forandring		1				2	2			
Jalousiforrykthed			1							
Psykotisk depression			1	1						
Uspecificeret psykose					1				1	
Grænsepsykose, herunder pseudo- psykopatisk skizofreni						2				
Diagnose mangler	1	1				2			2	
I alt	4	9	11	11	4	16	2	3	9	69

4.3. Anbringelsestiden – fordeling

	1 år og derunder	Over 1-2 år	Over 2-3 år	Over 3-4 år	Over 4-6 år	Over 6-8 år	Over 8-12 år	Over 12-16 år	Over 16 år (hivstid)
§§ 180-181 anbringelse straf	25% (1) 44% (41)	0 40% (38)	50% (2) 12% (11)	0 3% (3)	25% (1) 1% (1)	0 0	0 0	0 0	0 0
§ 225 jfr. § 222, § 232, § 224	32% (3) 92% (631)	0 7% (46)	56% (5) 1% (8)	11% (1) 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0
§ 237	0 4% (3)	18% (2) 3% (2)	18% (2) 4% (3)	0 3% (2)	55% (6) 3% (2)	0 13% (10)	25% (19) 25% (17)	9% (1) 25% (19)	0 0
§ 244	18% (2) 97% (3533)	18% (2) 3% (93)	36% (4) 0	18% (2) 0	0 0	0 0	0 0	0 0	9% (1) 0
§ 266	50% (2) 97% (77)	0 3% (2)	0 0	0 0	25% (1) 0	25% (1) 0	0 0	0 0	0 0
§ 276	11% (2) 88% (13292)	38% (6) 10% (1571)	25% (4) 1% (205)	6% (1) 0,2% (34)	6% (1) 0% (6)	0 0	0 0	0 0	13% (2) 0
§ 279	50% (1) 90% (3001)	0 8% (266)	0 2% (60)	0 0,5% (12)	0 0,3% (6)	50% (1) 0,2% (3)	0 0	0 0	0 0
§ 288	67% (2) 24% (104)	0 46% (198)	0 18% (76)	0 8% (36)	0 3% (14)	0 33% (1)	0 0,5% (2)	0 0	0 0

Procentvis fordeling af varighed af henholdsvis anbringelse og straf inden for forskellige kriminalitetstyper. Antal tilfælde i parentes.

4.3.1. Gennemsnitlig varetægts- og anbringelsestid

	Gennemsnitlig varetægtstid	Gennemsnitlig anbringelsestid
§§ 180-181 (4)	6 mdr.	2 år 5 mdr.
§ 225 jfr. § 222, § 232, § 224 (9)	6 mdr.	1 år 9 mdr.
§ 237 (11)	6 mdr.	4 år 6 mdr. / 3 år 7 mdr.
§ 244 (11)	5 mdr.	3 år 5 mdr. / 2 år 2 mdr.
§ 266 (4)	5 mdr.	3 år 6 mdr.
§ 276 (16)	7 mdr.	5 år / 2 år 1 md.
§ 279 (2)	9 mdr.	4 år 2 mdr.
§ 288 (3)	7 mdr.	3 år / 1 år
Alle sager		3 år 9 mdr.

Tallene i parentes angiver antallet af tilfælde. Tallene efter skråstregen angiver den gennemsnitlige anbringelsestid korrigeret for enkeltstående langvarige tilfælde.

4.4. Sygelighed og forbrydelse

§§ 180-181	§ 225 jfr. § 222 § 232, § 224	§ 237	§ 244	§ 266	§ 276	§ 279	§ 288	Blandet gruppe
0	0	3 af 11	6 af 11	0	0	1 af 2	0	3 af 9

frihedsberøvelsesperioderne for henholdsvis anbragte og afsonere skal man lægge forskellen imellem varetægtsperiodernes længde til anbringelsestiden.

Vanskeligheden ved at øgøre varetægtsperiodens længde og den store spredning bevirker, at undersøgelsens resultat kun kan antyde, at tidsforbruget til mentalundersøgelse af personer, der derefter idømmes særforanstaltning, formentlig er længere end tidsforbruget for personer, der senere idømmes straf.

Den gennemsnitlige varetægtstid for mentalobserverede personer er betydelig længere end for ikke-mentalobserverede varetægtsarrestanter.⁶ Årsagerne hertil er til dels

- at observationen af lægelige årsager tager et mindstemål af tid,
- at der eventuelt kan have gjort sig kapacitetsmæssige problemer gældende på de psykiatriske institutioner, og
- at observation og efterforskning ikke altid kan forløbe parallelt.

Den tidsmæssige variation imellem de individuelle observander er betragtelig, oftest afhængig af tilfældets karakter (sygelighed og farlighed) og den dermed forbundne observationsform, ambulante eller under indlæggelse. Se i øvrigt tabel 4.3.1.

5.2. Kriminalitetstyper

Sammenligningen af hyppigheden af enkelte forbrydelsestyper i forhold til afsoning og anbringelse viser, at der i materialet er en overrepræsentation af ildspåsettelse, trussel om vold, sædelighedsforbrydelser og drab. Se i øvrigt tabel 4.1.

5.3. Psykiatrisk diagnoser

Flertallet af de af undersøgelsen omfattede personer er klassificeret som psykotiske, især schizofrene, dog er en forholdsvis stor del betegnet som »karakterafvigende«. De enkelte psykiatriske kategorier afspejler ikke nødvendigvis et mere moderne nomenklatur. Se i øvrigt tabel 4.2.

5.4. Anbringelsestid

Fire tilfældegrupper: sædelighedsforbrydelser, manddrab, vold og tyveri kan opdeles således, idet de i parentes anførte gennemsnitstal er korrigeret for enkelte langvarige tilfælde:

- A. sædelighedsforbrydelser (1 år 9 mdr.), vold (2 år 1 md.) og tyveri (2 år 1 md.), og
- B. drab (3 år 7 mdr.).

Der er således tale om, at personer, der er dømt til anbringelse på grund af manddrab opholder sig omtrent dobbelt så længe på hospitalet som de i gruppe A. opregnede tilfælde.

En sammenligning imellem varigheden af afsoning og anbringelse viser, at med hensyn til vold, sædelighedsforbrydelser overfor mindreårige og tyveri er det karakteristisk, at over 90 % af de straffede indenfor disse grupper idømtes en straf af en varighed mindre end et år. Den reelle afsoningstid ligger formentlig i størrelsesordenen omkring et halvt til trekvart år.

For de i materialet indeholdte tilsvarende grupper er der imidlertid tale om en anbringelsestid på ca. to år, d.v.s. en faktisk opholdstid i størrelsesordenen to år.

Med hensyn til drab ligger straffen for 72 %s vedkommende over otte år fordelt jævnt op til livsvarigt fængsel. Den reelle afsoningstid ligger dermed fra 5-6 år og derover.

Anbringelsestiden for drab ligger for 92 %s vedkommende på fem år eller derunder.

Disse sammenligninger bør ses i lyset af i det mindste to forhold, som også har betydning for det ovenfor under pkt. 2, afsnit 5-6, og pkt. 5.2. anførte.

Der må tages et almindeligt forbehold for, at undersøgelsens materiale generelt kunne tænkes at indeholde alvorligere tilfælde end de tilfælde, som er dømt til afsoning. Begrebet »alvorligere« kan i denne sammenhæng ikke knyttes til den idømte sanktion, idet dette ikke har dogmatisk relevans for de anbringelsesdømte, men må snarere knyttes til mere vage omstændigheder omkring handlingen og den handlendes psyke. Det får især betydning for de i gruppe A. omtalte tilfælde. Såfremt en formodning for materialets større koncentration af »alvorligere« forbrydelser er sand, gør det en sammenligning imellem afsonere og anbragte i den omtalte gruppe vanskelig. For de i gruppe B. omtalte tilfælde er denne sammenligning formentlig mindre betænkelig. Disse problemer vil imidlertid rejse sig ved en hvilken som helst undersøgelse af området.

Dertil bør føjes det forhold, at især for drabsforbrydelsens vedkommende kan der iagttages store forskelle i straffelængden fra tilfælde til tilfælde.

Se i øvrigt tabel 4.3. og 4.3.1.

5.4.1. Spredning

Hvis man tager udgangspunkt i ovennævnte grupper, gælder det, at med hensyn til afsoning er varigheden for 90 %s vedkommende mellem 1 og 2 år for gruppe A.

For den »tilsvarende« gruppe anbringelsesdømte er der større spredning, idet det her gælder, at 90 % og derover ligger indenfor 0-4 år.

Med hensyn til gruppe B. forholder det sig omvendt, idet afsoningstilfældene for 85 %s vedkommende ligger indenfor en fordeling på fra 6 år til livsvarigt, medens anbringelses-tilfældene falder relativt samlet, nemlig 92 % indenfor 1 til og med 5 år.

5.5 Sygelighed

I forlængelse af bemærkningerne under pkt. 3, 3. afsnit kan det konstateres, at kun i 13 af samtlige 69 tilfælde er lovovertrædelsen bedømt efter den anbragtes eget udsagn et direkte produkt af hallucinationer eller vrangforestillinger. Forekomsten af sygelighed er størst i gruppen af voldstilfælde, hvor den omfatter omtrent halvdelen, samt i gruppen af drab, hvor den omfatter omtrent en fjerdedel.

Se i øvrigt tabel 4.4.

6. Konklusion

En undersøgelse af denne art og omfang har primært til opgave at pege på tendenser i og problemer ved udforskning af et problemfelt, som formentlig vil og bør tiltrække stigende opmærksomhed i kølvandet på den stadigt mere intensive diskussion af psykiatriske patienters retsstilling. Også de anbringelsesdømte er kendetegnet ved, at de i de mindste til dels er psykiatriske patienter.

Både for afsoning og anbringelse gælder det, at man inden for de fire angivne forbrydelsestyper kan foretage den omtalte opdeling i to grupper, her kaldet A. og B., hvor det gennemsnitligt gælder, at drab giver betydeligt længere varighed end de andre forbrydelsestyper.

Uanset forbrydelsestype kunne man på baggrund af det i den gældende straffelov (§ 16) indeholdte princip om straffrihed, og en antagelse om psykiatriske diagnoser ligestillet, opstille den hypotese, at alle anbringelsesdømte under forudsætning af samme grad af psykisk forstyrrelse (i praksis: psykose) var anbragt lige lang tid. I teorien vil denne forudsætning formentlig sjældent foreligge.

Man kunne ligeledes forvente – ud fra en antagelse om, at det individuelle behandlingsforløb måtte være afhængig af sygdomstilfældets alvorlighed, og ikke af forbrydelsens alvorlighed – et mere flimrende, stærkt differentieret tidsforbrug i anbringelsestilfældene, idet man vist nok ikke kan hævde, at de alvorligste forbrydelser i henseende til omfanget af integritetskrænkelser, her drab, begås af de alvorligst psykisk syge.

For psykiatriske patienter/lovovertrædere, som viser sig at lide af psykoser, kan man opstille den hypotese, at udfaldet af lovovertrædelsen med hensyn til handlingens resultat

(drab, vold etc.) må være i højere grad tilfældigt end udfaldet ved tilsvarende lovovertrædelser, begået af »normale« gerningsmænd, idet sidstnævnte i højere grad må formodes at have overblik over mål/midler, selv om det i praksis formentlig ofte ikke er tilfældet. Denne hypotese gælder muligvis ikke i samme omfang for sædelighedsforbrydelser.

Man kan på denne baggrund udkaste den hypotese, at der indgår andre hensyn end de rent lægelige (med helbredelse som ultimativt mål) ved afgørelsen af, hvor længe en anbringelsesdømt skal opholde sig på hospitalet.

I denne forbindelse indtager stadsadvokaterne en central placering, idet de *ex officio* har pligt til at tage den anbragtes fortsatte forbliven op til periodisk bedømmelse med henblik på en eventuel indbringelse for retten med ændring eller ophør af særforanstaltningen for øje.

Såfremt andre hensyn end de rent lægelige skulle spille ind, f.eks. i form af en såkaldt »strafudligning«, ville det være naturligt at spørge, om dette i givet fald er uacceptabelt.

Teoretisk vil en eventuel strafudligning stride mod den tilgrundliggende antagelse om straffrihed i visse tilfælde af de sindstilstande, som er omhandlet i straffelovens § 16.

Ud fra en mere pragmatisk synsvinkel, og eventuelt under henvisning til mere vage forestillinger om befolkningens såkaldte retsbevidsthed, kunne man argumentere for, at det formentlig for mange vil være uantageligt at lade f.eks. en drabsmand, som efter psykiatrisk skøn havde begået handlingen i en momentan sindssygelig og efter juridisk bedømmelse utilregnelig tilstand, gå frit omkring så at sige dagen derpå. I en sådan situation kan det være vanskeligt, og måske uønskeligt at sondre imellem behandling og en straffende behandling. Men det er væsentligt at gøre sig klart, hvad der er tale om, både af moralske og dogmatiske årsager.

NOTER

- 1 Overlægerne på Sct. Hans Hospital, afd. A og B, Hertel Wulff, Heltberg og Borberg, takkes for utrættelig hjælp og interesse.
- 2 Borberg, Steen *Strafferetspsykiatri*, Kbh. 1982.
- 3 Rehof, Lars Adam *Mentalobservationserklæringer – i retlig belysning*, i *Justitia*, nr. 2, Kbh. 1983 og den deri refererede litteratur, især s. 8ff.
- 4 Der ses både her og i det følgende bort fra ændringer i retspraksis og eventuelle lovændringer, idet afgrænsningen udelukkende henfører til forekomsten af en tidsubestemt anbringelsesdom på baggrund af en straffelovsovertrædelse således som den er beskrevet i domsudskriften.
- 5 Man har kunnet iagttage en betragtelig variation i antallet af udførte mentalobservationer i perioden 1950-1980 med toppunkt omkring 1000 erklæringer pr. år først i perioden, med et lavpunkt i første halvdel af 70'erne med omkring 4-500 erklæringer pr. år. Antallet synes nu atter stigende til omkring 6-700 erklæringer pr. år. Der henvises i øvrigt til Bent Borup Svendsens artikler i *Ugeskrift for Læger*, 1976, s. 445-449, 1791-1792, 1839-1844, samt opgivelserne i *Gormsens Retsmedicin*, 5. udg., Kbh. 1981, s. 9. Se også note 3, s. 17ff. En personlig meddelelse fra overlæge Peter Kramp bekræfter den aktuelle tendens.
- 6 Se til sammenligning *Bet. 728/1974 om anholdelse og varetægt*, s. 97 og 111, hvor man dels forventer et fald i antallet af observationer efter psykopatforvaringens afskaffelse, dels konstaterer, at »mentalundersøgelserne gennemsnitligt har beslaglagt 30 pct. af den samlede varetægtstid«. I nogle sager beslaglægges en langt større pct.-andel. Se også Gammeltoft-Hansen, Hans *Varetægtsfængsling*, Kbh. 1976, s. 248ff., 260ff., hvor

en observation under indlæggelse gennemsnitligt beløb sig til 73,8 dage i 1970. I *Bet. 667/1972 om de strafferetlige særforanstaltninger* findes der s. 254ff. en undersøgelse af opholdstiden i forvaring.

Adresse: Lars Adam Rehof, cand. jur., exam. art.,
Sct Hans Hospital, afd. A,
DK-4000 Roskilde.
Klaus Trier, læge,
Sct. Hans Hospital, afd. A,
DK-4000 Roskilde.